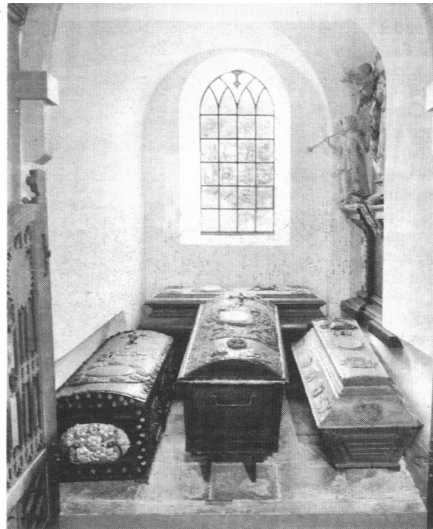

Nr. 8 - Persillekræmmeren - 2003

Peder Griffenfeld

Danmarks (måske) mest begavede statsmand, greve Peder Griffenfeld (1635 – 1699), storkansler og leder af samtlige ministerier i kongeriget Danmark–Norge ligger sammen med hustruen Karen Nansen (1656 – 1672), datteren baronesse Charlotte Amalie Griffenfeld (1672 – 1703) og svigersønnen baron Frederik Krag (1655 – 1728) begravet i det åbne kapel i Vær kirke, og hvor kisterne hver søndag kan betragtes af kirkegængerne.

Tårnkapellet i Vær kirke.
Griffenfelds kiste står i midten,
tv. hustruens, th. svigersønnens
og bagest datterens kiste.

Historien om Peder Griffenfeld er historien om ”højt at flyve, dybt at falde”. Det er historien om den borgerlige Peder Schumacher, der efter enevældens indførelse (Kongeloven af 1665) blev den første borgerlige, der blev adlet, avancerede fra sekretær til storkansler, blev greve af Samsø, fik tildelt Elefantordenen og et hav af andre udmærkelser i løbet af kort tid, for sluttelig i en alder af 41 år at blive dødsdømt for bestikkelse, landsforræderi og majestætsfornærmelse. Han slap dog med livsvarigt fængsel i fæstningen på øen Munkholm i Tronhjem fjord og døde i husarrest i Tronhjem som 64 årig.

Historien om Griffenfeld er også historien om misundelse, intriger og jalousi samt eftertidens erkendelse af, at Griffenfeld gjorde en stor indsats for Danmark og at

dobbelt-diplomati og landsforrædervirksomhed ofte forveksles (ministerrokade) ” og havde man hørt efter Griffenfeld, så havde Danmarks forløb med hensyn til Skåne, Slesvig og Holsten fået et andet forløb”. Anklagen for modtagelse af bestikkelse var korrekt.

Peder Griffenfeld på højden af sin magt.
Maleri på Frederiksborgmuseet.

Griffenfeldslivsforløb

Peder Griffenfeld (Peder Schumacher) var søn af vinhandler Joachim Schumaccher og Marie Motzfeld i København. Han kom som 4 årig i privatskole, blev student som 12 årig, og som 19 årig havde han afsluttet sine studier ved Københavns Universitet, først og fremmest i teologi (Attestats), men også i sprog, jura og medicin. Herefter fulgte 9 års studier ved udenlandske universiteter samt virksomheder inden for handel og industri i Europa. Griffenfeld studerede i Tyskland, Holland, England, Frankrig, Italien og Spanien. Det var således en udsædvanlig veluddannet ung mand på 28 år der vendte hjem til København. En mand for hvem der var beskæftigelse at finde overalt i Europa.

Det førte til job hos Frederik 3., først som bibliotekar, senere som kabinetssekretær. Griffenfeld var manden, der hurtig evnede at analysere en kompliceret situation og komme med relevante løsningsforslag. Dertil sproglig og skriftlige evner kombineret med stor flid. Det førte til forfremmelser på stribet, f. eks. sprang han engang 17 excellencer over i forfremmelser.

Griffenfeld fortsatte i tjenesten hos kong Christian 5, der fandt stor behag i Griffenfeld, der fik yderligere forfremmelser med magt og indflydelse til følge. Samtidig hermed fulgte jalousi, misundelse og intriger mod Griffenfeld fra hoffets side. Det blev ikke bedre af Griffenfelds arrogance overfor andre betydende personer. Magtspillet endte med, at Christian 5. mente, ”at Griffenfeld tog beslutninger, der tilkom ham – ikke Griffenfeld”. Dertil kom uenighed med kongen om krig med

Sverige for at generobre Skåne (Danmark tabte krigen).

Griffenfeld så derimod store muligheder i Slesvig, Holsten, Oldenburg Plön, Delmenhorst og Lauenborg. Griffenfeld blev i disse kontakter/forbindelser grebet i et dobbelt-diplomati, der førte til anklager for landsforræderi.

Billedet viser Griffenfelds »henrettelse« i det øjeblik, da benådningen bliver udråbt (af manden til venstre). Foran den knælende synder står præsterne, som har beredt ham til døden. I baggrunden venter kisten. - Anonymt, men vistnok samtidigt stik, her vist beskåret.

Griffenfelds ” henrettelse” i 1676. Gl. kobberstik.

Retssagen

I 1676 blev Griffenfeld arresteret og hans hus tømt for papirer og forseget, og der nedsattes en Kommissionsdomstol med retsprincip fra Romerretten. Anklageskriftet lød: 1) salg af gejstlige embeder; 2) pengeafpresning i verdslige sager; 3) embedsmisbrug og politisk upålidelighed; 4) majestætsfornærmelse.. Griffenfeld afviste alle anklager (et forsvarsskrift på 51 foliesider og han fik ikke lov at føre vidner).

Dommen lød på tab af liv, ære og gods, og den skulle fuldbyrdes ved halshugning foran Kastellets kirke i København. Sværdet var løftet, men i samme øjeblik råbte generaladjudanten: ”Holdt. Der er pardon!”. Dernæst blev en benådning læst op. Den lød på livsvarigt fængsel.

Peder Griffenfeld's underskrift

Griffenfelds datter

I 1670 giftede den 34 årige Griffenfeld sig med den kun 14 årige og velhavende pige Karen Nansen. Karen Nansen døde som 16 årig af barselsfeber efter at have født datteren Charlotte Amalie, der var Griffenfelds eneste barn, idet han forblev enkemand til sin død. Planer om et ægteskab med den danske prinsesse Louise Charlotte af Augustenborg/den franske prinsesse Amélie de la Trémouille blev ikke aktuelt (domfældelsen).

Griffenfelds datter Charlotte Amalie arvede en større formue efter sin mor. For en del af arven købte hun som 13 årig Stensballegård. Som 18 årig blev Charlotte Amalie gift med den 35 årige enkemand baron Frederik Krag. Som 20 årig flyttede hun ind på Stensballegård, der forinden havde gennemgået en meget stor ombygning. Charlotte Amalie blev mor til 11 børn, hvoraf 7 overlevede, selv døde hun som 31 årig i barselssengen. Af ægteskabet opstod et stamhus Krag-Juel-Vind-Arenfeldt-Frijs for Stensballegård, der eksisterede indtil 1928, hvorefter grevefamilien Ahlefeldt-Laurvig tog over.